

نشانه شناسی واژه لسان در قرآن مجید

علی باقر طاهری نیا^۱، راضیه رستمی نیا^۲

۱- استاد زبان و ادبیات عربی دانشگاه تهران، btaheriniya@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد زبان و ادب عربی دانشگاه بوعلی سینا، rostaminia_87@yahoo.com

چکیده

دانش نشانه شناسی به بررسی حوزه دلالت واژگانی در درون یک نظام نشانه‌ای می‌پردازد. از رهگذر مطالعات نشانه شناسانه هر واژه به عنوان یک نشانه در فرایند دال و مدلول و دلالت قابل تحلیل است. خواننده متن (متلقى) چنانچه بتواند فرایند مذکور را در خصوص هر یک از نشانه‌های زبانی به درستی استنباط نماید در دریافت معنا توفیق بیشتری کسب خواهد نمود. از جمله واژگان قرآنی که به واسطه بسامد قابل توجه و ایفای نقش آن در ساختار کلام قرآنی قابل بررسی و مطالعه است واژه «لسان» است. واژه‌ی «لسان» بصورت مفرد و جمع ۲۵ بار در قرآن به کار رفته است که از این تعداد نیمی در معانی ایجابی مثل روشنگری، راستگویی، بشارت و هدایت، و نیمی دیگر در معانی سلبی مثل تحریف، دروغگویی، افترا و خشونت در کلام بکار رفته است. واژه‌ی «لسان» در قرآن کریم از جمله واژگانی است که می‌توان برای آن مدلولهای متعددی در نظر گرفت. «لسان» به معنی آله النطق (ابزار سخن گفتن)، زبان یک قوم و نیز به معنی سخن فصیح در قرآن بکار رفته است. از سوی دیگر، دلالت این واژه بر معانی گوناگون، تابع مضمون آیه‌ای است که در آن واقع شده است. اما شگفت این است که در قرآن هیچگاه برای دلالت بر زبان به معنی نظام ارتباطی میان مردم، از واژه‌ی «اللغة» استفاده نشده، بلکه به جای آن از «لسان» بهره گرفته شده است. این مقاله بر آن است تا با بررسی دلالت این واژه حوزه معنائی آن را در هر یک از آیات مربوط از منظر نشانه شناسی مورد بررسی قرار دهد.